

Hybridikanavien nousukausi ¹

KILPAILU JA TELEVISION
OHJELMARAKENTEEN MUUTOS
POHJOISMAISSA 1988-1995

Populaarin ohjelmiston – urheilun, viihteen ja fiktion – on viimeaikaisissa tutkimuksissa havaittu vallanneen tilaa vakavammalta, asiapitoiselta ohjelmistolta useimmissa Länsi-Euroopan maissa. Muutoksen taustalla on televisiotoiminnan liberalisoituminen ja kaupallistuminen, mikä on pakottanut myös perinteiset kansalliset yleisradioyhtiöt ”responsiivisempaan” ohjelmapolitiikkaan. (Ks. esim. Television Programming in Europe 1988; De Bens ym. 1992; Achille & Miège 1994.)

Toisaalta on väitetty, että ohjelmiston viihteellistyminen koskee ennen muuta kaupallisia kanavia, kun taas julkisen palvelun kanavat olisivat pitäytyneet perinteisissä tehtävissään ja asettaneet yhä tiedonvälityksen ajanvietteen edelle (ks. esim. Hultén 1995).

Pohjoismaissa, joissa kaikissa on vahva public service -perinne, strategiseksi ratkaisuksi ulkoisiin muospaineisiin on valittu kansallisten, kaupallisesti rahoitettujen tv-kanavien perustaminen julkisten yleisradioyhtiöiden rinnalle. Koska nämä uudet kanavat kilpailevat välittömästi mainosmarkkinoilla mutta ovat toimilupapolitiikan kautta sidoksissa julkisen palvelun yleisradiojärjestelmään, niitä kutsutaan tässä ”hybridikanaviksi” (ks. esim. Syvertsen 1996a).

Artikkeli vertailee neljän Pohjoismaan, Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan valtakunnallisten tai muuten kes-

Artikkeli vertailee neljän Pohjoismaan keskeisten tv-kanavien ohjelmatarjonnan muutoksia vuosina 1988-1995. Tulosten perusteella ”kansallisia” viestintäpoliittisina ratkaisuinä markkinoiden vapautumisen ja kansainvälistymisen haasteeseen perustetut ”hybridikanavat” – Suomen MTV3, Ruotsin TV4 sekä Norjan ja Tanskan TV2 – poikkeavat selvästi puhtaasti kaupallisista kanavista ja näyttävät pikemminkin jatkaneen kuin murtaneen perinteistä julkisen palvelun ohjelmistomallia. Artikkelin pohdii myös ohjelmarakennevertaailuissa käytettävien aineistojen puutteita ja siitä johtuvia metodologisia ongelmia.

keisten tv-kanavien ohjelmatarjonnassa vuosina 1988-1995 tapahtuneita muutoksia. Ohjelmarakenteita tarkastellaan paitsi maittain myös kanavittain ja kanavatyypeittäin. Aineiston puutteellisuudesta johtuen ohjelmatyypittaiset vertailut on tehtävä hyvin karkealla tasolla (fakta, draama, viihde, muu). Toisaalta tiivistämällä aineistoa muutamiksi perusohjelmatyypeiksi voimme keskittyä olennaisiin muutoksiin.

Artikkelin tavoitteena on osaltaan korostaa kansainvälisten vertailujen tarvetta, koska vain siten on mahdollista hahmottaa yleisradiotoiminnan muutosten suuria linjoja. Vertailevan lähestymistavan ei silti tule antaa sokaista tutkimusta siltä tosiasialta, ettei mitään yksiselitteistä ”yhtenäistä” kehityslinjaa ole olemassa, vaan muutokset ovat tyypillisesti kansallisia ja sidoksissa kunkin maan ainutkertaisiin poliittisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin konteksteihin. Valottaessaan ja selittäessään näitä erityispiirteitä myös kansallisiin puitteisiin rajatut ohjelmarakennetutkimukset voivat siten olla hedelmällisiä.

Toisaalta artikkeli haluaa muistuttaa, että kansainvälisissä ohjelmarakennevertaailuissa niin tyypilliset poikkileikkaukset (ks. esim. Blumler ym. 1986; De Bens

ym. 1992; Ishikawa ym. 1994) ovat usein liian herkkiä satunnaisille vääristymille ja liian sokeita kansallisille erityispiirteille. Rinnalla tarvitaan pidempien aikasarjojen analyysia, mikä kuitenkin edellyttää joko ohjelmiston nykyistä kehittyneempää ja yhdenmukaisempaa tilastointia tai tehokkaasti organisoitua tutkimusyhteistyötä.² Nykyisin käytössä olevat tilastoaineistot ovat ohjelmaluokituksiltaan horjuvia ja epäyhdenmukaisia.

Televisioin muutos Pohjoismaissa

Monopoliperinne. Televisioin rakenteen muutos Pohjoismaissa oli pitkin 1980-lukua varovaista tunnustelua.

Vertaillaessa Euroopan maiden televisioin kaupallistumisen astetta McQuail (1986, 157-163) sijoitti Pohjoismaat – Suomea lukuunottamatta – vain vähän kaupallistuneiden maiden joukkoon. Suomessa kaupallisuus oli McQuailin mielestä keskitasoa, johtuen lähinnä MTV:stä ja yksityisestä kaapeli-tv-toiminnasta. Puoli vuosikymmentä myöhemmin Brants ja Siune (1992, 104-108) sijoittivat kaikki neljä Pohjoismaata yhdessä Hollannin kanssa ryhmäksi, jossa yleisradiotoiminnan muutos on ollut vain ”keskimääräistä”, erotukseksi yhtäältä ”suuren muutoksen” maista, joihin he luokittelivat mm. Saksan, Ranskan, Ison-Britannian, Espanjan ja Belgian, ja toisaalta ”vähäisen muutoksen” maista, joihin lukeutuivat Itävalta ja Sveitsi. Meier ja Trappel (1992, 139-141) puolestaan kuvasivat Pohjoismaissa noudatettua viestintäpolitiikkaa public service -televisioin osalta jopa protektionistiseksi. Heidän mukaansa ainoastaan Suomi mainostelevisioinperinteineen osoitti markkinahakuisia pyrkimyksiä.

1990-luvulle tultaessa murros on kuitenkin ollut nopea. Petersenin (1992, 617) mukaan ”alue oli vielä kahdeksankymmenluvun alussa käytännöllisesti katsoen ilman kaupallista tv-toimintaa. Viimeiset puoli vuosikymmentä on vienyt Skandinaviasta viattomuuden ja tehnyt siitä yhden uusien kaupallisesti rahoitettujen satelliittikanavien vetovoimaisimmista kohteista.”

Tuoreessa pohjoismaisen televisioin historiaa ja rakennetta koskevassa yhteenvedossaan Bondebjerg ja Bono (1996, 3) kirjaavat muutoksen seuraavalla tavalla:

Varsin tiukasti rajoitetun julkisen palvelun kulttuurin muuttuminen kansainväliseksi monikanavakulttuuriksi on edennyt Skandinaviassa varsin erilaisia kansallisia reittejä pitkin, kunnes 1990-luvun alussa kaikki maat enemmän tai vähemmän määrin olivat omaksuneet yhteisen eurooppalaisen mallin, johon kuuluu vähintään kaksi keskenään kilpailevaa kansallista kanavaa, muutamia alueellisia tai paikallisia asemia ja lukemattomia kansainvälisiä kanavia, jotka tavoittavat katsojansa kaapelien tai satelliittien välityksellä.

Rakenne, rahoitus ja omistus. Muutosta on kuitenkin eriteltävä tarkemmin. Hyödylliseltä vaikuttaa ainakin erottelu (1) televisiotoiminnan rakenteen, (2) rahoitusjärjestelyjen ja (3) omistusmuutosten kesken (vrt. Noam & Kramer 1993).

(1) Televisiotoiminnan *rakenteen* tasolla televisio on ennen muuta *liberalisoitunut*, ts. alalle pääsyn esteitä on purettu ja monopolien ennen hallitsemille markkinoille on sallittu kilpailua. Uusia toimilupia on myönnetty ja myönnetään lähivuosina (digitalisoinnin myötä) lisää kaikissa maissa.

Sen sijaan mainittavaa rakenteeseen kohdistuvaa säännösten purkua eli *deregulaatiota* Pohjoismaiden televisiotoiminnan rakenteessa ei ole tapahtunut – lukuunottamatta yleisradiomonopolien päättymistä ja tv-mainonnan sallimista. Uusia kanavia varten on laadittu uudet säännökset tai sopimukset, jotka joissain tapauksissa sisältävät hyvinkin yksityiskohtaisia määräyksiä tehtävistä ja ohjelmistosta (esim. Tanskan TV2:ta koskeva laki, 1986, ja Nordisk Televisionin eli Ruotsin TV4:n sopimus valtion kanssa, 1992), joissain taas väljiä ja yleisluonteisia (esim. Norjan TV2:n toimilupa, 1991, ja MTV:n toimilupa, 1993). Samalla myös vanhojen julkisen palvelun kanavien regulaatiota on tarkistettu (esim. laki Yleisradiosta, 1993). Uudet palvelut ovat siten astuneet säädöksiin säännellyille markkinoille, ja siinä mielessä kyse on ollut pikemminkin reregulaatiosta kuin deregulaatiosta (ks. esim. Robillard 1995 ja Euromedia Research Group 1997; vrt. Humphreys 1996 ja Syvertsen 1996b).

(2) *Rahoituksen* puolesta televisio on Pohjoismaissa *kaupallistunut*, ts. mainosrahoitteiset kanavat ovat vakiinnuttaneet asemansa myös Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, jotka pitkään tyytyivät puhtaasti lupamaksuvaroin rahoitettuihin kanaviin. Maksullisten kaapeli- ja satelliittikanavien yleisö sen sijaan on yhä marginaalinen, mutta niiden rooli televisiokulttuurin laidoilla vahvistuu koko ajan.

(3) *Omistuksen* osalta kannattaa todeta, ettei Pohjoismaissa ole vielä *yksityistetty* yhtään julkista kanavaa, kuten tehtiin esimerkiksi Ranskan ykköskanavalle TF1:lle jo vuosia sitten. Muutoksen merkki on kuitenkin Norjan yleisradioyhtiön NRK:n muuttuminen valtion laitoksesta osakeyhtiöksi keväällä 1996. Kansallisten ja kansainvälistyvien viestintäjätien kiinnostus Pohjolan tv-kanaviin on herännyt, eivätkä *osaomistukset* ole enää uutta pohjoismaisessa televisiotoiminnassa.

Ei ole sattuma, että ruotsalainen Marieberg/Bonnier omistaa osan niin Ruotsin TV4:stä kuin – Aamulehti-yhtymän kautta – Suomen MTV:stä, tai että tanskalaisella Egmontilla on osuus niin Suomen tulevaa neloskanavaa pyörittävässä Ruutunelosessa kuin Norjan TV2:ssa. Oireellisia ovat myös MTG/Kinnevikin jatkuvat laajentumishankkeet, jotka ennemmin tai myöhemmin ulottunevat myös Suomen eetteriin, tai luxemburgilaisten CLT:n ja SBS:n mukanaolo kilpailemassa Suomen neljännestä tv-kanavasta. Myös Suomen omat viestintäjätit, Erkon Helsinki Media ja Aamulehti-yhtymä ovat nyt Nelosen ja MTV3:n kautta mukana täysin palkein kilpailemassa tv-markkinoista. (Ks. esim. Sauri 1996, 37-40.)

Johtoasemasta puolustuskannalle. Ei liene väärin väittää, että kaikissa Pohjoismaissa niin kuin yleensäkin Euroopassa televisiomarkkinoiden painopiste on kääntymässä tai jo kääntynyt kaupallisten kanavien puolelle. *Screen Digestin* taannoisten laskelmien mukaan julkisen palvelun televisioyhtiöiden osuus tv-alan tuotoista vuonna 1995 oli noin 56 prosenttia, joka oli kolme prosenttiyksikköä edellistä vuotta vähemmän. Julkisen palvelun television todellinen osuus on kuitenkin *Screen Digestin* mukaan tätä pienempi, sillä laskelmasta ei ole voitu poistaa radiotoiminnan osuutta maissa, joissa on yhteinen tv- ja radiolupa tai joissa myös radiotoiminta rahoitetaan tv-lupamaksutuotoilla. Laskelmassa eivät myöskään ole mukana kaupallisen tv-sektorin maksu-tv-tuotot eivätkä paikalliset kaapelikanavat. (European Audiences and Revenue 1996.)

Myös julkaisun Pohjoismaita koskevat laskelmat ovat monella tapaa ongelmallisia. Joka tapauksessa niiden mukaan Ruotsissa kaupallisen sektorin osuus (57

%) tv-toiminnan tuotoista olisi jo suurempi kuin julkisen palvelun osuus. Norjassa ja erityisesti Tanskassa sen sijaan julkisen palvelun järjestelmää edustavat yhtiöt näyttäisivät vielä olevan taloudellisesti hallitsevassa asemassa.

Suomessa puolestaan kaupallinen televisiosektori on saavuttamassa julkisen palvelun suuruusluokan. Kaupallisen tv-toiminnan osuus vuonna 1995 oli noin 45 prosenttia, mikäli mukaan lasketaan myös kaapelitelevisiotoiminta ja laskelmasta eliminoidaan YLE:n ja MTV3:n talouden päällekkäiset erät. Kehityksen suuntaa kuvaa sekin, että Suomessa tv-mainonta kasvoi 47 prosenttia mutta lupamaksutuotot vain 16 prosenttia vuodesta 1990 vuoteen 1995. (Sauri 1996; Yleisradion toimintakertomus 1995.) Maksu-tv:n tuotot puolestaan kaksinkertaistuivat vuosikymmenen alussa parissa vuodessa (1990-92), mutta sen jälkeen kasvu näyttää pysähtyneen (Kohvakka & Sauri 1995; Normo 1996).

Perinteiset julkiset yleisradioyhtiöt Yleisradio, Sveriges Television, Norsk Rikskringkasting ja Danmarks Radio ovat joutumassa puolustuskannalle. Tv-mainonnan liikevaihto on saavuttamassa perinteisen lupamaksutalouden suuruusluokan, ja yleisöosuuksien perusteella esimerkiksi Suomen MTV3 on jo paitsi maan johtava kanava myös yksi Länsi-Euroopan kansallisesti suosituimmista tv-kanavista. Samoin sekä Tanskan TV2 että Ruotsin TV4 ovat ohittaneet kilpailijoidensa katseluosuudet. (Ks. esim. Carlsson & Harrie 1997; Lange 1996.)

“Kansalliset ratkaisut”. Mikäli tarkastellaan televisiotoimintaa koskevia viestintäpoliittisia ratkaisuja, niitä saneli kaikissa pohjoismaissa huoli satelliitti- ja kaapelikanavien kasvavasta vallasta ja halu pitää yleisö kansallisilla kanavilla (Hultén 1996a, 13). Strategiseksi ratkaisuksi ongelmaan valittiin televisiotoiminnan liberalisointi kansallisten kaupallisten kanavien tietä.

Nopeimmin johtopäätöksiä tekivät Suomi ja Tanska. Suomessa poliittinen päätös kolmannen tv-kanavan perustamisesta tehtiin lopullisesti toukokuussa 1986, kun valtioneuvosto lisäsi Kolmostelevisio nimen Yleisradion toimilupaan. Saman vuoden kesäkuussa Tanskan parlamentti antoi lain uudesta, julkisesti omistetusta mutta pääosin mainonnalla toimeentulonsa saavasta TV2:sta. Ruotsin parlamentti päätti kolmannen maanpäällisen kanavan perustamisesta maaliskuussa 1990, ja Norjassa kulttuuriministeriö laati lopullisen ehdotuksensa uudesta kakkoskanavasta saman vuoden syksyllä. (Ks. esim. Petersen 1992.)

Nämä uudet valtakunnalliset mainosrahoitukseen perustuvat “hybridikanavat” ovat aloittaneet lähetyksensä kahdessa “aallossa” (taulukko 1). Suomen Kolmostelevisio aloitti omalla kanavallaan syksyllä 1987 ja Tanskan TV2 seurasi vuoden 1988 syksyllä. Ruotsissa kolmannen valtakunnallisen maanpäällisen kanavan toimilupa myönnettiin TV4:lle, joka oli toiminut satelliittivälitteisenä jo syksystä 1990 lähtien. Se aloitti kolmantena valtakunnallisena maanpäällisenä kanavana vuonna 1992. Norjan TV2 aloitti lähetyksensä joukon viimeisenä eli syksyllä 1992.

Taulukko 1. Pohjoismaiden kansalliset televisiokanavat vuoden 1996 lopussa

Maa	Kanava	Aloitus- vuosi	Pääomistaja	Pääasiallinen rahoitusmuoto	Peitto-% tv-talouksista
Suomi	TV1	1957	valtio	lupamaksut + MTV:n maksut	100
	TV2	1956/64	valtio	lupamaksut + MTV:n maksut	100
	MTV3	1987/93	Aamulehti-yhtymä ¹	mainostulot	100
	PTV4	1990	Helsinki Media	mainostulot	30
	TV4	1990	valtio	lupamaksut	32
Ruotsi	SVT1	1957	valtio	lupamaksut	100
	SVT2	1969	valtio	lupamaksut	100
	TV4	1990/92	Kinnevik, Wallenberg	mainostulot	99
	TV3	1987	Kinnevik	mainostulot	56
	Kanal5	1989	SBS	mainostulot	48
	TV6 ²	1995	Kinnevik	mainostulot	36
	ZTV ²	1995	Kinnevik	mainostulot	35
	TV21	1992	SBS, GE Television	mainostulot	16
Norja	NRK1	1960	valtio	lupamaksut	98
	NRK2	1996	valtio	lupamaksut	63
	TV2	1992	Schibsted, Egmont, A-pressen	mainostulot	95
	TV3Norge	1988	Kinnevik	mainostulot	51
	TVNorge	1988	SBS, Schibsted	mainostulot	60
Tanska	DR1	1954	valtio	lupamaksut	99
	DR2	1996	valtio	lupamaksut	49
	TV2	1988	valtio	mainostulot + lupamaksut	99
	TV3Dan.	1988	Kinnevik	mainostulot	58
	TV3+	1996	Kinnevik	mainostulot	35

Yleiseurooppalaiset satelliittikanavat eivät ole mukana tarkastelussa.

¹MTV ja Aamulehti solmivat fuusioitumissopimuksen huhtikuussa 1997.

²Muuttunut maksu-tv-kanavaksi vuoden 1997 alussa.

Lähteet: Carlsson & Harrie 1997; Petersen 1992; Nordicom-Sverige; Nordicom-Norge.

Nämä kanavat käynnistettiin tilanteessa, jossa – Suomea lukuunottamatta – satelliitti- ja kaapelitelevision uhka oli realisoitunut aivan uudella tasolla, kun sääntelyn purkautuessa yleiseurooppalaisten satelliittikanavien rinnalle julkisen palvelun television haastajiksi ilmaantuivat maiden omalla kielellä ohjelmaa tarjoavat satelliittikanavat. MTG/Kinnevikin TV3 aloitti lähetykset Ruotsissa vuoden 1987 lopussa ja Norjassa ja Tanskassa seuraavana vuonna. Vuonna 1988 Norjassa aloitti myös kaksi muuta satelliittikanavaa, jotka sulautuivat vielä samana vuonna TVNorgeksi. Ruotsissa tv-mainosmarkkinoita jakamaan TV3:n rinnalle ilmaantuivat useita nimenmuutoksia toimintansa aikana kokenut Kanal5 (alunperin Nordic Channel, sittemmin Femman) vuonna 1989 ja vuonna 1990 TV4. 1990-luvun puolivälissä MTG/Kinnevik perusti lisää satelliittikanavia: TV6 ja ZTV aloittivat vuonna 1995 ja TV3+ aloitti Tanskassa ja Norjassa 1996. Norjassa nämä kanavat jäivät lyhytikäisiksi. Kaikki kolme ovat lopettaneet siellä toimintansa. Ruotsissa TV6 ja ZTV muuttuivat maksukanaviksi kuluvan vuoden alussa. Mainosmarkkinoiden rajat tulivat ilmeisesti vastaan myös norjalaiselle TV+ -kanavalle (perustettu 1995), joka on nyt yhdistetty TVNorgeen.

Uudet omankieliset satelliittikanavat olivat todellinen haaste monopolin suojassa eläneille julkisen palvelun kanaville. Esimerkiksi Kinnevikin TV3:n katsojaosuudet olivat vuosikymmenen alussa nopeassa kasvussa niin Ruotsissa kuin Tanskassa ja Norjassakin. Mutta uusien valtakunnallisten ”hybridikanavien” perustaminen vei kärjen satelliittikanavien offensiivilta ja niiden katsojaosuudet kääntyivät laskuun. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Tv-kanavien katsojaosuudet 1990-95 (% kokonaiskatseluajasta)

Maa	Kanava	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Suomi (10+)	TV1 (YLE)	33	33	30	24	25	25
	TV2 (YLE)	21	19	19	21	19	20
	FST1 & FST2	3	3	2	1	2	2
	MTV1 & MTV2	26	23	20			
	TV3/MTV3	13	16	24	47	46	46
	Satelliittikanavat	3	3	3	4	4	4
	PTV + kaapeli	1	1	1	1	2	2
	Muut	1	2	2	2	2	1
Ruotsi (9+)	SVT1	37	34	32	30	27	25
	SVT2	46	44	39	26	27	26
	TV3	5	14	10	9	9	9
	TV4	..	5	17	23	26	28
	Femman/Kanal5	1	3	2	3	3	4
	Muut	11	0	0	9	8	8
Norja (12+)	NRK	79	59	62	53	48	43
	TV2			5	20	26	31
	TV3	5	14	8	6	6	6
	TVNorge	6	12	8	9	8	8
	Muut	9	15	17	12	12	12
Tanska (13+)	DR	45	39	35	32	30	28
	TV2	47	45	40	42	41	42
	TV3	..	10	7	8	10	11
	Kanal2	4	3	4	4
	Muut	14	15	15	15

Jatkuva tv-mittaritutkimus alkoi Suomessa 1987, Norjassa ja Tanskassa 1992 ja Ruotsissa 1993.

Lähteet: Carlsson & Harrie 1997; Engen 1995; YLE ja Finnpanel

Suomen kilpailutilanne on selvästi poikennut muista Pohjoismaista. Satelliittivälitteinen tarjonta on rajoittunut yleiseurooppalaisiin kanaviin. MTV3:n ohella suomenkielistä mainosrahoitteista ohjelmatarjontaa on edustanut pelkästään kaapeliverkoissa näihin päiviin asti toiminut PTV. Sen näkyvyyalueella oli vuonna 1996 edelleen alle kolmannes kaikista tv-talouksista. Jo siksikin PTV:n katsojaosuus ennen seuraajansa Nelosen levittäytymistä valtakunnalliseksi on jäänyt varsin vaatimattomalle tasolle.

Myös kaapeli- ja satelliittiliittymien kasvu on Suomessa ollut 1990-luvulla selvästi muita Pohjoismaita hitaampaa. Vielä vuosikymmenen vaihteessa liittymien osuus oli kaikissa Pohjoismaissa karkeasti ottaen samalla tasolla. Mutta vuoteen 1995 tultaessa kaapeli/satelliittitalouksien osuus Suomessa oli jäänyt selvästi pienimmäksi. (Taulukko 3.) Yksi syy kaapeli- ja satelliittiliittymien nopeampaan kasvuun muissa Pohjoismaissa on epäilemättä ollut runsaampi laajoja väestöryhmiä kiinnostava omakielinen ohjelmatarjonta.

Taulukko 3. Kaapeli- ja satelliittitelevisioliittymät 1990-95 (% tv-talouksista)

Vuosi	Suomi	Ruotsi	Norja ¹	Tanska
1990	34	37	..	40
1991	36	47	34	50
1992	38	53	41	54
1993	39	57	..	58
1994	42	57	44	62
1995	44	59	50	67

¹Osuus väestöstä.

Lähteet: Carlsson & Anshelm 1995; Carlsson & Harrie 1997; Engen 1995

Lisää kansallisia kanavia. Pohjoismaiden ratkaisut muistuttavat eräiden muiden Euroopan pienten maiden valitsemaa deregulaatio- tai liberalisointistrategiaa, jossa "[t]avoitteena on mahdollisuuksien mukaan varmistaa, että kotimaiset edunsaajat voittavat kaupallistumisessa eniten" (Humphreys 1996, 189). Sittenkin "kansallisia ratkaisuja" on tehty lisää. Suomessa YLE ja MTV sopivat jo syksyllä 1989 kanavajaosta, jonka perusteella TV3 siirtyi MTV:n käyttöön vuonna 1993.³ Tanskan DR2 ja Norjan NRK2 aloittivat toimintansa syksyllä 1996, jolloin myös Suomi päätti myöntää neljännen maanpäällisen tv-kanavan Ruutuneloselle.

Vaikka Pohjoismaiden uudet kansalliset "hybridikanavat" perustettiin kaikissa tapauksissa osaksi julkisen palvelun yleisradiojärjestelmää, ratkaisuisa on myös selviä eroja. Niin Tanskan ja Norjan TV2, Ruotsin TV4 kuin Suomen MTV3 ja Nelonen rahoitetaan mainostuloin, mutta nelikosta Tanskan TV2 on valtion omistama. Ruotsin TV4 maksaa vuotuista "toimilupamaksua" suoraan valtiolle, kun taas Suomen MTV3 osallistuu Yleisradion rahoitukseen maksamalla sille "julkisen palvelun maksua" sekä korvauksia lähetysverkon käytöstä.⁴ Norjan TV2:lla ei tällaisia taloudellisia sitoumuksia ole, ja Tanskan TV2 puolestaan saa käyttöönsä myös lupamaksutuloja. Edelleen sekä Norjan TV2:n että Suomen MTV3:n toimilupaehtot ovat käytännössä liberaalimmat kuin Tanskan TV2:n ja Ruotsin TV4:n.

MTV:tä kohtaan noudatetusta vapaamielisestä ja pragmaattisesta linjasta saa Suomessa aikanaan nauttia myös tuleva neloskanava, jonka viime syyskuussa myönnettyyn toimilupaan on yhtäältä kirjattu velvollisuus julkisen palvelun mak-suun Yleisradiolle mutta vastapainoksi ei juuri minkäänlaisia ohjelmistoa koskevia konkreettisia vaatimuksia.⁵

Aiemmat tutkimukset ja kysymyksenasettelu

Kun De Bens ym. (1992, 83-85) vertailivat Länsi-Euroopan maiden kaikkiaan 53 tv-aseman ohjelmistoa tammikuussa 1991, asiaohjelmiston osuus Suomen julkisilla kanavilla oli 36 prosenttia, Tanskassa 40, Ruotsissa 48 ja Norjassa peräti 50 prosenttia. Tanskassa ja Norjassa asiaohjelmiston tarjonta jopa lisääntyi parhaana katseluaikana, Suomessa ja Ruotsissa sen sijaan vähentyi. Vastaavasti populaari-ohjelmiston (urheilu, draama, viihde) osuus oli Norjassa 50 prosenttia, Ruotsissa 52, Tanskassa 60 ja Suomessa peräti 64 prosenttia.⁶

Vertailussa mukana olleet kaupalliset kanavat olivat ohjelmistoltaan tuntuvas-ti populaarimpia, ja parhaana katseluaikana niiden keskittyminen urheiluun, draamaan ja viihteeseen vain korostui.

Kuten De Bensin ym. tutkimus myös eri Pohjoismaissa tehdyt kansalliset ver-tailut ovat tähdentäneet julkisten ja kaupallisten kanavien ohjelmistoprofiileissa vallitsevaa selkeää eroa. Suomessa YLE:n ja MTV:n välinen perinteinen työnjako, jossa Yleisradio keskittyi asia- ja ajankohtaisohjelmistoon ja MTV viihteeseen ja draamaan (Hellman & Sauri 1988, 1994 ja 1995),⁷ on löystynyt. MTV lisäsi vuoden 1993 kanavaudistuksen myötä asiaohjelmiston tarjontaa, kun taas YLE osittain korvasi MTV:n tyhjäksi jättämiä ohjelmapaikkoja viihteellisellä tarjonnalla (Koh-vakka 1994). On myös havaittu kanavaudistuksen monipuolistaneen etenkin TV1:n ja tietyin varauksin myös TV3:n parhaan katseluajan ohjelmistoa (Hellman & Sauri 1996a) sekä lisänneen kolmen kanavan mutta myös YLE:n ja MTV:n keski-näisiä eroja (Hellman & Sauri 1996b).⁸

Ruotsissa SVT1:n ja SVT2:n perinteistä public service -profiilia sekä eroa kilpai-lijoihinsa TV4:ään, TV3:een ja Femmaniin ovat vertailuissaan korostaneet niin Hultén (1994 ja 1996b) kuin Hillve (1994; ks. myös Rosengren & Hillve 1994).⁹ Mai-noskanavista monipuolisinta ohjelmistoa tarjoaa TV4, vaikka sen kykyä – tai halua – täyttää toimilupansa kirjatut vaatimukset onkin kritisoitu (ks. Hillve 1995).

Myös Norjan NRK:n ohjelmarakenne on havaittu stabiiliksi (Bakke 1991), jos

kohta aiempaa kilpailuhakuisemmaksi (Syvertsen 1992), mikä ilmenee viihteen lisääntymisenä parhaan katseluaajan tarjonnassa ja aiempaa vakioidumpana ohjelmakaaviona (Syvertsen 1996b). Toisaalta NRK:n on todettu tarjoavan monipuolisempaa ohjelmistoa kuin kilpailijoidensa. Mainoskanavista puolestaan TV2 on satelliittivälitteisiä TV3:a ja TVNorgea monipuolisempi. (Solvang 1993; Syvertsen 1996b.)¹⁰

Tanskan DR:kään ei ole tinkinyt ohjelmistonsa monipuolisuudesta kilpailun aikakaudella (Sepstrup 1994), joskin tarjonnan on nähty "valtavirtaistuneen" nimenomaan ohjelmakaavion tasolla (Søndergaard 1993). Valtion omistaman mutta mainosrahoitteisen TV2:n tarjonnan on havaittu muistuttavan enemmän julkisen palvelun kuin kaupallisen television perinteitä (Bentzon ym. 1992; Nielsen & Svendsen 1996).¹¹

Pohjoismaissa tehdyistä tutkimuksista useimmat ovat poikkileikkauksenomaisia. Pidempiä aikasarjoja ovat käyttäneet vain Hellman ja Sauri (1988, 1994, 1995, 1996a ja b), Syvertsen (1992 ja 1996b), Sepstrup (1994), ja Søndergaard (1993). Niiden perusteella voimme kuitenkin tehdä seuraavanlaisia *oletuksia* omaa tutkimustamme varten:

- (1) *Julkisen palvelun yleisradioyhtiöt* kussakin maassa ovat pitäytyneet perinteisessä ohjelmarakenteessaan, jossa asiatyypisellä ohjelmistolla on vahva rooli ja vastaavasti esimerkiksi viihteellä ja draamalla selvästi vähäisempi merkitys kuin kaupallisilla kanavilla (ks. myös Bondebjerg & Bono 1996, 4). Televisiotoiminnan rakenteessa tapahtuneesta muutoksesta huolimatta pohjoismaisia kansallisia yleisradioyhtiöitä näyttäisi ohjaavan pikemminkin ohjelmiston pysyvyyden ja tradition kuin kilpailun periaate.
- (2) *Kaapeli- tai satelliittivälitteiset kaupalliset kanavat* ovat markkina-asemaansa vahvistaakseen hakeneet muita kanavia populaarimman ohjelmistoprofiiliin. Yksi syy tarjonnan ilmeeseen lienee myös se, ettei sen paremmin Kinnevikin TV3:n, Ruotsin Femmanin, Norjan TVNorgen kuin Suomen PTV:nkään ohjelmistolle ole asetettu mainittavia vaatimuksia tai sääntöjä.
- (3) Eräänlaisen välimuodon puhtaasti kaupallisen ja perinteisen julkisen tv-sektorin välissä muodostavat uudet kansalliset *kaupallisesti rahoitetut "hybridikanavat"*, jotka on perustettu julkisen palvelun osaksi. Yhtäältä niitä säädellään toimilupapolitiikalla enemmän tai vähemmän tiukasti, mutta toisaalta ne kilpailevat mainosmarkkinoilla kaupallisten kilpailijoidensa kanssa. Siksi on oletettavaa, että niiden ohjelmistoprofiili asettuu kahden ääripään keskivaiheille.
- (4) Koska kaikkien pohjoismaiden kanavavalikoima on viimeisen vuosikymmenen kuluessa kallistunut kaupalliseen suuntaan, on oletettavaa, että *ohjelmatarjonta kokonaisuudessaan* on muuttunut "populaarimmaksi", ts. painottunut aiempaa enemmän draamaan ja viihteeseen.

Aineisto ja metodi

Koska suhteellisen yhdenmukaista ja kattavaa television ohjelmarakennetilastoa on julkaistu Pohjoismaissa vasta vuodesta 1993 (ks. Carlsson 1995 ja Carlsson & Harrie 1997), artikkelin aineisto on jouduttu kokoamaan useista eri lähteistä, jotka eivät kaikissa tapauksissa ole yhteismitallisia. Tavoitteena on ollut hakea kustakin maasta kunkin analysoitavan tv-kanavan koko vuoden ohjelmatarjontaa koskevat prosenttiosuudet. Useissa tapauksissa luvut perustuvat kuitenkin otos-

viikkojen ohjelmatarjontaan.

Kaikkien kanavien ohjelmarakennetta ei ole kyetty selvittämään kaikilta vuosilta. Koska pääasiallisena lähteenä ovat yleisradioyhtiöiden omat ilmoitukset tai selonteot ohjelmistostaan, aukkoja on etenkin kaupallisten kanavien kohdalla (Ruotsin, Norjan ja Tanskan TV3, Norjan TVNorge, Ruotsin Femman, Suomen PTV), joiden intressit koota kattavia ohjelmatilastoja ovat vähäiset. Mutta myös julkisten yleisradioyhtiöiden tilastointikäytännöissä on puutteita ja horjuvuutta. Ohjelmiston luokittelukriteerit vaihtelevat paitsi eri maiden kesken myös ajan myötä. Esimerkiksi Ruotsin yleisradioyhtiö SVT ei tarkastelujakson alkuvuosina erotellut tilastoissaan ykkös- ja kakkoskanaviensa tarjontaa. Samoin Suomen tilastointikäytännöt ovat etenkin ennen vuoden 1993 kanavauudistusta vaihdelleet, eikä PTV:n ohjelmisto ole ollut mukana tv-mittaritutkimuksen ohjelmarekisterissä. Kotimaan osalta olemmekin keränneet oman aineiston, joka perustuu otosviikkoihin (neljä viikkoa jokaiselta vuodelta).¹² – Lähteet käyvät tarkemmin ilmi tulosten erittelyn yhteydessä esiintyvistä taulukoista.

Myös luokituskäytännöt vaihtelevat eri maissa ja eri lähteissä, mutta luokkia tulkitsemalla ja yhdistelemällä ohjelmisto on voitu varsin tyydyttävästi luokitella neljään päätyyppiin: asiaohjelmistoon, draamaan, viihteeseen ja muuhun tarjontaan.

Faktaohjelmistoon on pyritty laskemaan uutiset, ajankohtaisohjelmat, asiaohjelmat, opetusohjelmat sekä harraste- ja palveluohjelmat, joihin on sisällytetty myös esimerkiksi hartausohjelmat. *Draamaksi* on luettu pitkät elokuvat, lyhytelokuvat ja tv-elokuvat sekä sarjafilmit ja tv-teatteri. *Viihteeseen* on sisällytetty paitsi perinteiset viihde- ja sketsiohjelmat, musiikki- ja estradiviihde myös talk showt, peliohjelmat ja visailut. Urheilu, lastenohjelmat, lotto ja eräät *muut* huonosti pääluokkiin sijoittuvat ohjelmat muodostavat jäännösluokan.

Muiden pohjoismaiden kuin Suomen osalta ei aina ole kyetty varmistamaan, että luokitteluperiaatteet olisivat yhdenmukaiset. Rajatapauksia ovat esimerkiksi "kevytfakta"-tyyppinen ohjelmisto, joiden kirjo ulottuu erilaisista kuluttaja- ja harrasteohjelmista studiokeskusteluihin, ja "infotainmentiksi" joskus nimetyt keskusteluohjelmat, jotka yhdistävät asiaa ja viihdettä. Lähteistä ei aina käy ilmi, miten eri maiden tilastot luokittelevat ne. Horjuvuutta ilmenee myös lapsille suunnattujen sarjafilmiin luokittelussa. Suomen osalta "kevytfakta" on pyritty luokittelemaan asiaohjelmistoon, mutta talkshow viihteeseen. Vastaavasti näytellyt "nuorisosarjat" on sijoitettu sarjafilmeihin mutta piirretyt "lastensarjat" lastenohjelmiin. Horjuvuuksista huolimatta tuloksia on pidettävä vähintään suuntaa antavina.

Tutkimuksessa käytettävä menetelmä on prosenttiosuukien ristiintaulukointi ja vertailu. Mitään kehittyneempiä ohjelmarakenteen diversiteettiä, keskittymistä jne. kuvaavia matemaattisia indeksejä (ks. esim. Hellman & Sauri 1988, 1995 ja 1996a) ei tässä käytetä, koska ne edellyttävät läpi aineiston yhdenmukaista ja tässä käytettyä hienojakoisempaa ohjelmatyyppiluokitusta.

Tulokset

Asiaohjelmiston osuus. Taulukko 4 näyttää asiaohjelmiston tarjonnan muutokset kunkin pohjoismaan pääkanavilla. Suomessa sekä TV1 että TV3/MTV3 ovat lisänneet tuntuvasti asiaohjelmiston tarjontaansa. Tulos vahvistaa Soramäen (1994) havainnon, että etenkin YLE:n ykköskanava korvasi kanavauudistuksessa MTV:n jälkeensä jättämät aukot lujittamalla asiaohjelmiston osuutta. MTV3:ssa asiaohjelmiston osuus on kanavauudistuksen jälkeen jopa suurempi kuin YLE:n TV2:ssa, joka on vähentänyt faktan osuutta tarjonnassaan. PTV näyttää vakiinnuttaneen asiaohjelmistopanoksensa kilpailijoitaan tuntuvasti alemmalle tasolle, 15-20 prosentin tietämiin.

Taulukko 4. Faktaohjelmiston osuus Pohjoismaiden tv-kanavilla 1988-95 (%)¹

Maa /kanava	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Ka.
Suomi²									
TV1	47	48	49	45	44	57	53	59	50
TV2	40	39	36	34	42	32	32	36	36
TV3/MTV3	22	18	30	34	36	40	42	40	33
PTV		8	15	20	18	19	19	15	16
Yhteensä	39	38	36	36	38	41	41	41	39
Ruotsi									
SVT1	29 ³	40 ⁴	38 ⁴	43 ⁴	54 ⁵	38	44	42	41
SVT2	42 ³	55 ⁵	41	56	60	47
TV3	27 ⁵	12	14	18 ⁶	18
TV4	29	30	20 ⁵	38	39	37 ⁶	32
Femman	25	25	17 ⁶	22
Yhteensä	30	35	33	33
Norja									
NRK	27	36	30	37	35	38	37	37	35
TV2	18	21	21	32	23
TV3	3	3	7	..	4
TVNorge	15	14	17	..	15
Yhteensä	17	18	19	..	18
Tanska									
DR	37	38	35	34	36	44	42	45	39
TV2	27	29	23	29	32	27	28
TV3	5	10	8	8
Yhteensä	36	25	28	..	30

¹Faktaohjelmistoon on laskettu mukaan uutiset ja ajankohtaisohjelmat, dokumentit, reportaasit ja muut asiaohjelmat, harraste- ja palveluohjelmat sekä opetusohjelmat.

²Suomen tiedot perustuvat neljän otosviikon ohjelmiston analyysin kultakin vuodelta (viikot 6, 7, 42 ja 43). Vuoteen 1989 asti MTV:n ohjelmat lähetettiin TV1:ssä ja TV2:ssa, vuosina 1990-92 lisäksi myös TV3:ssa. Vuonna 1993 MTV:n tarjonta siirtyi kokonaan kolmosverkkoon, jolloin TV1 ja TV2 jäivät vain YLE:n käyttöön.

³Tieto koskee vuotta 1987 ja perustuu neljän otosviikon analyysiin.

⁴SVT1:n ja SVT2:n yhteenlaskettu lukema. Opetusohjelmat (Utbildningsradion) eivät sisälly lukemiin.

⁵Tieto perustuu yhteen otosviikkoon (viikko 9) ja sisältää myös opetusohjelmat.

⁶Tieto koskee vuotta 1996 ja perustuu neljän otosviikon analyysiin.

Lähteet: Ruotsin osalta Hultén 1996 (vuosi 1987), Carlsson 1991 (vuosi 1989), Carlsson & Anshelm 1993 ja 1995 (vuodet 1989-91), Ishikawa ym. 1994 (vuosi 1992), Carlsson & Harrie 1997 (vuodet 1993-96) ja Facts about SVT 1996 (vuosi 1995). Norjan osalta Bakke 1991 (vuodet 1988-90), Bakke & Eie 1991 (vuosi 1991), Solvang 1993 (vuosi 1992) ja Carlsson & Harrie 1997 (vuodet 1993-95) sekä Tanskan osalta Sepstrup 1994 (vuodet 1989-92) ja Carlsson & Harrie 1997 (vuodet 1993-95).

Ruotsin julkisista kanavista SVT1 näyttää vakiinnuttaneen asiaohjelmiston osuuden 40 prosentin tasolle, kun taas kakkoskanava on viime vuosina lisännyt faktapanostustaan samoin kuin varsinkin TV4, joka asiaohjelmiston osalta alkaa muistuttaa maan ykköskanavaa. Hulténin (1996, 87 ja 98) mukaan TV4:n asiaohjelmistossa kuitenkin painottuu uudentyypinen "blandfakta", jolla hän viittaa puoliviihteellisiin keskusteluohjelmiin. TV3:n ja Femmanin tarjonnassa asiaohjelmisto jää marginaaliseen asemaan.

Faktan osuus Norjan NRK:n tarjonnassa on vakaa mutta selvästi pienempi kuin Ruotsin ykköskanavalla. TV2 näyttäisi olevan lisäämässä asiaohjelmiston osuutta, kun taas kaapelikanavista TVNorge ja etenkin TV3 ovat pitäneet sen osuuden alhaisena. Tulos tukee Syvertsenin (1996b) havaintoja parhaan katseluajan ohjelmistosta Norjan kanavilla.

Tanskan DR:n ja TV2:n profiileissa on yhä selkeä ero. DR näyttäisi hivenen lisänneen faktatarjontaansa ja nostaneen sen Ruotsin ykköskanavan tasolle. TV2:ssa asiaohjelmistolla on runsaan neljänneksen vakaa osuus, mikä on kuitenkin vähemmän kuin esimerkiksi Ruotsin TV4:llä. Tanskan TV3-kanavaan pätee sama kuin Ruotsin ja Norjan vastaaviin: asiaohjelmisto on puristettu sen ohjelma-kaaviossa marginaaliin.

Draamaohjelmiston osuus. Draamaohjelmistoa on yleensä povattu kanavakilpailun voittajaksi, mutta kuten taulukko 5 osoittaa, Suomen televisiossa elokuvien ja sarjafilmiin osuus ei ole juuri kasvanut paitsi PTV:ssä ja kenties TV2:ssa. Ykköskanavalla draaman osuus on laskenut viidenneksen tienoille, ja kolmoskanavallakin se on vakiintunut kolmanneksen, mikä on selvästi vähemmän kuin sen pohjoismaisilla "sisarkanavilla" Ruotsin TV4:llä, Norjan TV2:lla ja Tanskan TV2:lla, joiden draamatarjonta on 40 prosentin tasolla.

Ruotsin SVT1 ja SVT2 sen paremmin kuin Norjan NRK eivät kuitenkaan tarjoa elokuvia ja sarjafilmejä yhtään sen enempää kuin YLE:n TV1. Tanskan DR:ssä draamaohjelmiston osuus tavoittelee samaa kolmanneksen osuutta kuin Suomen TV2:ssa.

Taulukko 5. Draamaohjelmiston osuus Pohjoismaiden tv-kanavilla 1988-95 (%)¹

Maa/ kanava	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Ka
Suomi									
TV1	25	24	29	27	24	22	20	21	24
TV2	23	29	32	36	26	30	30	32	30
TV3/MTV3	49	53	38	35	35	32	30	33	38
PTV			43	39	31	42	55	54	44
Yhteensä	30	32	34	33	28	29	30	32	31
Ruotsi									
SVT1	29	13	23	22	13	25	24	22	21
SVT2	19	20	19	16	18	19
TV3	53	53	61	54	55
TV4	35	36	39	29	38	40	36
Femman	59	68	67	65
Yhteensä	37	42	43	41
Norja									
NRK	18	17	17	17	15	18	17	17	17
TV2	34	43	48	42	42
TV3	49	63	66	..	59
TVNorge	45	59	50	..	51
Yhteensä	36	47	50	..	44
Tanska									
DR	29	31	31	30	28	31	31	30	30
TV2	32	36	37	39	40	42	38
TV3	81	80	80	80
Yhteensä	33	52	53	..	46

¹Draamaohjelmistoon on laskettu mukaan pitkät elokuvat ja tv-elokuvat, tv-sarjat sekä lyhytelokuvat. Aineistoa koskevien selitysten osalta ks. taulukon 4 huomautukset ja lähdetiedot.

Draama sen sijaan hallitsee Ruotsin, Norjan ja Tanskan TV3:n ohjelmakaavioita jopa niin, että kaksi kolmannesta kanavien tarjonnasta on elokuvia ja sarjafilmejä. Ruotsin Femmanin draamatarjonta muistuttaa likeisesti niitä.

Viihdeohjelmiston osuus. Vastoin oletusta ohjelmiston kasvavasta viihdeohjelmistosta, varsinaisen viihdeohjelmiston tarjonta ei näytä taulukon 6 perusteella pohjoismaissa kasvaneen. Viihteen osuus jää miltei poikkeuksetta kaikilla kanavilla 10-15 prosentin tienoille.

Taulukko 6. Viihdeohjelmiston osuus Pohjoismaiden tv-kanavilla 1988-95 (%)¹

Maa/ kanava	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Ka.
Suomi									
TV1	11	12	11	10	8	12	8	10	10
TV2	9	10	12	11	11	14	14	11	12
TV3/MTV3	15	13	16	18	17	18	16	12	16
PTV			7	9	23	15	8	9	12
Yhteensä	11	12	12	12	13	15	12	11	12
Ruotsi									
SVT1	13	20	12	12	17	11	11	11	13
SVT2	14	15	14	10	8	13
TV3	10	5	7	6	7
TV4	20	18	40	20	13	9	20
Femman	3	1	4	3
Yhteensä	11	9	7	9
Norja									
NRK	11	10	12	9	10	11	8	10	10
TV2	27	23	12	11	18
TV3	9	10	5	..	8
TVNorge	11	14	14	..	13
Yhteensä	13	14	9	..	12
Tanska									
DR	17	13	18	18	14	11	10	9	14
TV2	19	16	16	15	14	15	16
TV3	6	5	7	6
Yhteensä	15	10	9	..	11

¹Viihdeohjelmistoon on laskettu mukaan peli- ja visailuohjelmat, estradiviihde, talkshowt ja puheviihde, sketsiohjelmat ja muut viihdeohjelmat. Aineistoa koskevien selitysten osalta ks. taulukon 4 huomautukset ja lähdetiedot.

”Hybridikanavista” niin Suomen MTV3, Ruotsin TV4 ja Norjan TV2 ovat jossain vaiheessa antaneet viihteelle enemmänkin sijaa mutta ovat nyttemmin tinkineet sen osuudesta. Vain Tanskan TV2:ssa viihdeohjelmistolla näyttää olevan pysyvä 15 prosentin valtaus. Kinnevikin TV3-kanavilla samoin kuin Ruotsin Femmanilla ”populaarin” ohjelmiston tarve täytetään elokuvilla ja sarjoilla, kun taas TVNorgessa viihteellä näyttää muihin satelliittikanaviin verrattuna olevan vahva asema.

Muun ohjelmiston osuus. Muu ohjelmisto koostuu pääasiassa urheilusta ja lastenohjelmista, joiden osuus on erittäin suuri Suomen, Ruotsin ja etenkin Norjan julkisilla kanavilla, kuten taulukko 7 osoittaa. Tanskassa nimenomaan urheilua on tarjolla vähemmän, mikä selittää kategorian lukuja Tanskan osalta.

Taulukon luvuissa esiintyvä suuri vuotuinen vaihtelu johtuu osittain siitä, ettei suuria tv-urheilutapahtumia osu joka vuodelle, mutta osittain myös siitä, ettei niitä ole osunut mahdollisiin tutkimusviikkoihin. Näistä otantateknisistä vääristymistä johtuen muun ohjelmiston osuutta koskeviin lukuihin on suhtauduttava varauksin.

Taulukko 7. Muun ohjelmiston osuus Pohjoismaiden tv-kanavilla 1988-95 (%)¹

Maa/ kanava	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Ka
Suomi									
TV1	17	17	11	18	25	9	20	11	16
TV2	28	23	19	19	21	25	24	20	22
TV3/MTV3	15	17	16	14	13	10	11	14	14
PTV			43	37	26	26	18	22	29
Yhteensä	20	19	18	19	21	15	18	16	18
Ruotsi									
SVT1	28	26	28	23	16	26	20	24	24
SVT2	25	9	25	17	14	21
TV3	10	30	18	23	20
TV4	16	16	0	12	10	14	11
Femman	14	6	11	10
Yhteensä	22	14	17	18
Norja									
NRK	43	38	39	37	40	33	38	37	38
TV2	21	13	18	14	17
TV3	39	24	22	..	28
TVNorge	29	13	19	..	20
Yhteensä	33	21	24	..	26
Tanska									
DR	18	17	16	19	22	13	17	15	17
TV2	22	19	24	17	14	15	19
TV3	8	5	6	6
Yhteensä	18	13	9	..	13

¹ Muuhun ohjelmistoon on laskettu urheiluohjelmat ja lastenohjelmat. Lisäksi mukana ovat mm. paikalliset ohjelmat, joiden sisällöstä ei ole ollut selvyyttä, erilaiset ohjelmatiedotukset, lotto yms. Aineistoa koskevien selitysten osalta ks. taulukon 4 huomautukset ja lähdetiedot.

Eri kanavatyyppien profiilit. Pohjoismaiset tv-kanavat voidaan karkeasti jakaa neljään päätyyppiin. Kriteereinä ovat yhtäältä kanavien omistus (julkinen vs. yksityinen), toisaalta mainonnan asema kanavalla (kaupallinen vs. ei-kaupallinen). Lisäksi on syytä ottaa huomioon kanavan välitystapa (radioaaltoja käyttäen maanpäällisessä verkossa levitettävä vs. kaapeli- tai satelliittivälitteinen).

Ensimmäisen ryhmän muodostavat ne *julkisen palvelun kanavat, joilla ei esiinny (ainakaan pääsääntöisesti) mainontaa*. Tällaisia ovat Ruotsin SVT1 ja SVT2, Norjan NRK ja Tanskan DR sekä vuoden 1993 uudistuksen jälkeen myös Suomen TV1 ja TV2.

Toisen ryhmän muodostavat ne *julkisesti omistetut tv-kanavat, joilla on mainontaa*. Sellainen on Tanskan TV2, mutta samaan ryhmään on laskettava myös Suomen TV1 ja TV2 vuoteen 1992 asti, jolloin MTV:n tarjonta mainoksineen muodosti runsaan viidenneksen kanavien tarjonnasta. Kakkoskategoriaan kuuluu myös Suomen TV3 vuosina 1988-89, jolloin Yleisradio oli Kolmostelevisioin pääomistaja.

Vuodesta 1990 Kolmostelevisio on ollut MTV:n tytäryhtiö, mistä alkaen Suomen TV3, nykyinen MTV3 on laskettava kolmanteen ryhmään, *yksityisten kaupallisten kanavien* joukkoon. Samaan ryhmään kuuluvat Ruotsin TV4 vuodesta 1992 alkaen ja Norjan TV2.

Neljännän ryhmän muodostavat kanavat, jotka ovat riippuvaisia *satelliitti- tai kaapeli-levityksestä*. Ryhmään lukeutuvat Suomen PTV, Kinnevikin TV3 -kanavat Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, Ruotsin Femman ja Norjan TVNorge.

Taulukkoon 8 on koottu kunkin eri kanavatyyppin ohjelmistoprofiili. Tulos osoittaa, että asiaohjelmiston osuus on suurin julkisilla ei-kaupallisilla kanavilla ja

vähenee "kaupallisuuden" lisääntyessä. Vähiten faktaa mutta toisaalta myös vähiten viihdettä on yksityisillä satelliitti- tai kaapelivälitteisillä kanavilla. Draaman osuus muuttuu käänteisessä järjestyksessä eli on suurin kaapeli- ja satelliittikanavilla ja pienin perinteisillä julkisen palvelun kanavilla.

Taulukko 8. Ohjelmiston jakauman keskiarvot kanavatyypeittäin 1988-95 (%)

Kanavatyyppi	Fakta	Draama	Viihde	Muu
Julkinen/ei-kaupallinen ¹	41	23	12	24
Julkinen/kaupallinen ²	35	34	13	19
Yksityinen/kaupallinen ³	32	37	18	13
Yksityinen/satelliitti ⁴	16	55	9	21
Keskimäärin	32	36	12	20

¹Julkiseksi ei-kaupalliseksi kanaviksi on laskettu Suomen TV1 ja TV2 (1993-1995), Ruotsin SVT1 ja SVT2, Norjan NRK ja Tanskan DR.

²Julkiseksi kaupalliseksi kanaviksi on laskettu Suomen TV1 ja TV2 (1988-1992), Suomen TV3 (1988-1989) ja Tanskan TV2.

³Yksityisiä kaupallisia kanavia ovat Suomen TV3/MTV3 (1990-1995), Ruotsin TV4 (1992-1995) ja Norjan TV2.

⁴Satelliitti- tai kaapelivälitteisiä kaupallisia kanavia ovat Suomen PTV, Ruotsin TV3, TV4 (1990-1991) ja Femman, Norjan TV3 ja TVNorge sekä Tanskan TV3.

Viihteen osuus ei näytä kovin merkittävästi vaihtelevan eri kanavatyyppien kesken, joskin lukema on suurin yksityisillä kaupallisilla kanavilla. Urheilun ja lastenohjelmien osuus on suurin yhtäältä julkisen palvelun ei-kaupallisilla kanavilla ja toisaalta satelliitti- ja kaapelikanavilla.

Eri kanavatyyppien profiilit näyttävät vastaavan oletuksia. Asiaohjelmisto korostuu perinteisillä julkisen palvelun kanavilla, joskin myös uudet "hybridikanavat" – ovat ne sitten julkisesti omistettuja tai yksityisiä – ovat myös varsin runsaita faktatarjonnassaan. Selkeimmin eri kanavatyyppejä erottelee draamaohjelmiston, siis pääasiassa elokuvien ja sarjafilmiin osuus. Julkiset ei-kaupalliset kanavat tarjoavat draamaa vain valikoidusti, kun taas "hybridikanavilla" se muodostaa ohjelmiston toisen tukijalan asiaohjelmiston rinnalla. Satelliitti- ja kaapelikanavilla draama muodostaa tarjonnan yksiselitteisen pääosan.

Taulukko 9 kokoa pääkanavien ohjelmatarjonnan maakohtaiset profiilit. Sen mukaan yhtäältä asiaohjelmistoa olisi eniten tarjolla Suomessa ja vähiten Norjassa sekä toisaalta draamaa eniten Tanskassa ja vähiten Suomessa. Maakohtaisten tietojen vertailussa on kuitenkin syytä olla varovainen, koska – Suomea lukuunottamatta – etenkin yksityisten kaapelikanavien osalta tiedoissa on paljon aukkoja. Mitä ilmeisimmin Suomen asema Pohjolan faktapainotteisimpana televisiomaana kuitenkin säilyisi, eli tulos on aivan toinen kuin De Bensen ym. (1992) poikkileikkaustutkimuksessa.

Taulukko 9. Ohjelmiston jakauman keskiarvot maittain 1988-95 (%)

Maa	Fakta	Draama	Viihde	Muu
Suomi	39	31	12	18
Ruotsi	33	41	9	18
Norja	18	44	12	26
Tanska	30	46	11	13

Johtopäätökset

Artikkelissa on vertailtu television ohjelmarakenteen muutosta Pohjoismaiden pääkanavilla vuosina 1988-1995. Vaikka tarkastelun yleisluonteisuudesta ja aineiston puutteista johtuen tuloksiin on suhtauduttava tietyin varauksin, seuraavat johtopäätökset näyttävät pitäviltä:

- Perinteiset julkisen palvelun kanavat Suomen TV1 ja TV2, Ruotsin SVT1 ja SVT2, Norjan NRK ja Tanskan DR ovat paljolti pitäytyneet perinteisessä ohjelmapolitiikassaan, jonka kivijalan muodostaa asiaohjelmisto. Draaman osuus on kuitenkin poikkeuksellisen suuri sekä Suomen kakkoskanavalla että DR:ssä.
- Satelliitti- tai kaapelivälitteiset kanavat pohjustavat markkina-asemaansa poikkeuksellisen "kaupallisen" ohjelmatarjonnan turvin. Niiden ohjelmistosta draama muodostaa valtaosan, kun taas faktan ja useilla kanavilla myös viihteen osuus pyrkii jäämään marginaaliseksi.
- Kahden ääripään väliin jäävät joko julkisesti tai yksityisesti omistetut kansalliset "hybridikanavat", joiden ohjelmistossa on paljon julkiselta palvelulta perittyjä piirteitä (laaja uutistarjonta ja ylipäänsä asiaohjelmiston korkea osuus) mutta myös kaupallisen television aineksia (paljon elokuvia ja etenkin sarjafilmejä). Lähimpänä kaupallisen television mallia näyttäisi olevan Norjan TV2, lähimpänä julkista palvelua taas Suomen MTV3.
- Vastoin oletusta ohjelmatarjonta Pohjoismaiden pääkanavilla ei kuitenkaan ole juuri muuttunut "populaarimpaan" suuntaan, ts. painottunut aiempaa enemmän viihteeseen ja draamaan. "Hybridikanavat" ovat pikemminkin ylläpitäneet kuin murtaneet ohjelmarakenteen public service -perinteitä.

Tuloksia tulkittaessa on muistettava, etteivät ne kerro mitään ohjelmien sijoittelussa mahdollisesti tapahtuneista muutoksista, jotka voivat kanavien "viihteellistymisen" näkökulmasta olla jopa itse ohjelmarakennetta tärkeämpiä (ks. esim. Søndergaard 1994; Syvertsen 1992 ja 1996b), kuin myöskään kanavien ohjelmatarjonnan sellaisista eroista, jotka ilmenevät tässä tarkasteltujen pääohjelmatyypin (asia, draama, viihde, muu) sisällä (vrt. Hultén 1996; Syvertsen 1996b). Niiden erittely edellyttäisi joko sitä, että käytössä olisi kattavat ja huolellisiin luokituksiin perustuvat ohjelmarekisterit kustakin maasta, tai erillisen otokseen perustuvan, varsin työlään tutkimuksen räätälöintiä.

Ohjelmarakenteiden muutoksen arviointi jo sellaisenaan on kuitenkin tarpeellista mm. viestintäpoliittisista syistä. Tutkimuksen aineistoon liittyneet ongelmat korostavat ohjelmarekisterien kehittämisen tarvetta esimerkiksi tv-mittaritutkimuksen oheistuotteena. Riittävän yksityiskohtainen luokitusrunko ja selkeästi ilmaistut luokittelukriteerit mahdollistaisivat paitsi sekä *pitkittäisanalyysit* että *vertailevan tutkimuksen* eri maiden kesken myös kehittyneempien ohjelmiston *monipuolisuutta kuvaavien mittarien* käytön.

Keskustelua

Monopolimalliin televisiotoiminnassaan pitkään pitäytyneet Pohjoismaat valitsivat 1990-luvulle tullessaan länsieurooppalaisen tien: television duaalitalouden, jossa perinteiset kansalliset yleisradioyhtiöt ovat yhä säilyttäneet vahvan asemansa.

Kussakin maassa ratkaisevaksi on osoittautunut kaupallisten tv-kanavien lanseeraaminen "kansallisina ratkaisuuina", joilla on tavoiteltu television "hallittua rakennemuutosta". Niin Suomen TV3, Tanskan TV2, Ruotsin TV4 kuin Norjan TV2 syntyivät reaktiona kansainvälisten satelliittikanavien herättämään huoleen. Toi-

sistaan riippumatta kukin Pohjoismaista valitsi strategiakseen liberalisoida toimilupapolitiikkaa ja sitä kautta sekä pitää katsojat kansallisilla kanavilla että antaa kotimaisten mediayhtiöiden kerätä toiminnan hedelmät.

Strategia on ollut katsojaluvuilla mitattuna menestys. Yleisradioyhtiöt ovat yhdessä uusien, erikoisasemastaan nauttivien "hybridikanavien" kanssa säilyttäneet selvän kilpailuedun satelliitti- ja kaapelikanaviin nähden, jos kohta Norjaa lukuunottamatta kansallinen kaupallinen vaihtoehto on samalla noussut johtavaksi kanavaksi. Ohjelmistoltaan "hybridikanavat" ovat lähempänä julkisen palvelun kuin kaupallisen television mallia. On mahdollista, että tuoreina markkinajohtajina juuri ne pääsevät määräämään yleisemminkin tv-ohjelmiston ja sen sijoittelun kehitystä.

Toisaalta on muistettava, että MTV3:n, Ruotsin TV4:n sekä Norjan ja Tanskan TV2:n menestys on toistaiseksi perustunut niiden erikoisasemaan. Niillä on ollut julkisesti myönnetty privilegio, erioikeus, valtakunnallisiin tv-mainosmarkkinoihin ja suojattu tilaisuus hyödyntää "populaaria" ohjelmapolitiikkaa (ks. esim. Noam 1991, 325-332). Esimerkiksi Nelosen käynnistyminen vaikuttanee dramaattisemmin MTV3:een kuin YLE:n kanaviin.

Pohjoismaissa yleisradiopoliittista keskustelua ovat hallinneet kansalliset yleisradiolaitokset. Jatkossa on syytä tutkia tarkemmin tuoreissa mediaratkaisuissa menestyneiden mainosrahoitteisten "hybridikanavien" toimintaa ja menestystekijöitä. Mikä selittää sen, että vaikka Tanskan TV2 ja Ruotsin TV4 ovat saaneet päällystäkikseen pitkälle yksilöidyt ohjelmapoliittiset velvoitteet, löyhästi säädelty Suomen MTV3 näyttää ohjelmapainotuksiltaan niitä monipuolisempaan (ks. myös Hellman & Sauri 1996a ja b)? Miksi puolestaan Norjan TV2 on "pitänyt paremmin kiinni oikeuksistaan kuin velvollisuuksistaan" (Syvertsen 1996a, 74) ja keskittynyt kilpailemaan muiden kaupallisten kanavien kanssa kaupallisille kanaville ominaisin keinoin?

Eroja selittää varmasti *kilpailutilanne*. Norjassa TV2 joutui aidosti raivaamaan paikan markkinoilta, joilla satelliittivälitteiset TV3 ja TVNorge jo olivat orastavissa asemissa, kun taas Suomen MTV3 sai perinnökseen yhdessä YLE:n kanssa rakentamansa kolmosverkon, jonka turvin muut kilpailijat oli jo onnistuttu tyypistämään vaarattomiksi. Mitä enemmän markkinoilla on kilpailua, sen enemmän vapauksia kaupallisille toimiluvan haltijoille yleensä annetaan (Hoffmann-Riem 1992, 178). Toisaalta Ruotsin TV4 joutui kovemmin kilpailuille markkinoille kuin suomalainen sisarkanavansa, mutta siitä huolimatta sen toimintaa säännellään paljon tiukemmin.

Eroja voivat selittää myös *kansalliset perinteet*. Kenties Suomessa havaittu kansanvalistusajattelun sävyttämä ankara "televisionmoraali" (ks. Alasuutari 1992) on pakottanut myös MTV3:n kehittämään profiiliaan asiapitoisemmaksi kuin tyypilliseltä kaupalliselta kanavalta odottaisi. Toisaalta myös esimerkiksi Norjassa uutislähetyksillä (ennen muuta NRK:n *Dagsrevyen*illä) on ollut vahva instituution leima (ks. Hagen 1993; Syvertsen 1996b), eikä "luterilais-sosiaalidemokraattisen" kansanvalistuksen perinteissä juuri voida olettaa merkittäviä eroja pohjoismaiden kesken.

Eroja lienee *viestintäpolitiikassa* noudatettavan "pragmatismien" asteessa. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa mainosrahoitteisen television tulolle oli korkeat poliittiset kynnykset, ja sitä edelsi ankara ideologinen keskustelu.¹³ Etenkin Ruotsissa ja Tanskassa "hybridikanavien" toimintaa on haluttu tarkoin valvoa myös jälkikäteen. Suomessa, jonka tv-ruutuun mainonta tuli alusta alkaen ikään kuin keit-tiön ovesta ja ilman laajaa keskustelua, viestinnän ratkaisuja on lähestytty pragmaattisemmin (ks. Hellman 1996). Meillä sopimuksia ja toimilupia ei koskaan ole luettu eikä valvottu kirjaimellisesti, vaan lähtökohtana on ollut pyrkimys turvata kaikkien osapuolien tyytyväisyys ja toimeentulo. MTV:n löyhää valvontaa on suoraan perusteltu sillä, että se joutuu osallistumaan Yleisradion rahoitukseen.

Julkisen palvelun maksu on ikään kuin muuten vapaasta asemasta maksettu hinta.

Myös Norjassa nyttemmin omaksutun pragmatistisen viestintäpolitiikan perusteena on ollut turvata TV2:n kilpailuedellytykset. Kanava on lyhyen olemassaolonsa aikana koetellut toimilupaehtojensa rajoja, vaatinut niihin helpotuksia – ja myös saanut niitä. Syvertsenin (1996a ja b) mukaan TV2 on kuitenkin vähätellyt poliittisen legitimitietin tarvetta ja joutunut siksi vastatuuleen viimeaikaisissa ratkaisuissa.

Suomessa ehdoton *poliittinen legitimitietti* on ollut menestyksen välttämätön ehto, ja siksi myös MTV on viimeistään 1980-luvun alusta alkaen hakenut aktiivisesti takaajia olemassaololleen hyvin korkeilta poliittisilta tahoilta. Yksi keino on ollut ohjelmistopolitiikassa toteutettu ”prestiisistrategia”, joka on korostanut esimerkiksi uutis- ja ajankohtaisohjelmiston roolia yhtiön perinteisen kaupallisen ohjelmiston vastapainona (Hellman & Sauri 1994 ja 1996b). Myös Ruutunelonen on luvannut, että lähes kolmannes neloskanavan tarjonnasta olisi perinteistä asiaohjelmistoa, toinen kolmannes draamaa ja vain viidennes viihdettä. Profiili olisi silloin lähes MTV3:n kopio.

Televisiotoiminnan dualitaloudessa ohjelmiston rakennetta ja monipuolisuutta eivät määrää yksin sen paremmin toimilupiin tai lakeihin kirjatut määräykset kuin kilpailutilanne. Myös erilaiset kansalliset niin kulttuuriset kuin poliittiset perinteet tuovat oman leimansa ohjelmatarjontaan. Etsittäessä kansallisia selityksiä ohjelmistoprofiilien muutoksiin ne kaikki on otettava huomioon.

Viitteet

1. Tekijät kiittävät AVEK:ia sen tutkimusta varten myöntämästä tuesta.
2. Pohjoismaisella tasolla edistysaskel on Ruotsin Nordicom:n julkaisema, säännöllisesti ilmestyväksi tarkoitettu Media Trends -tilastokäsikirja (ks. Carlsson 1995 ja Carlsson & Harrie 1997). Euroopan tasolla tilastoja kokoa yhteen Euroopan neuvoston alaisen, Strasbourgissa sijaitsevan ”audiovisuaalisen observatorion” julkaisema tilastovuosikirja (ks. Lange 1995 ja 1996).
3. Kanavaudistuksen päätöksentekovaiheita selostaa tarkimmin Salokangas (1996, 403-409). Tavoitteista ja taustoista ks. myös Hellman (1996).
4. Molemmissa tapauksissa maksu on sidottu liikevaihtoon. Vuonna 1995 TV4 maksoi Ruotsin valtiolle toimilupamaksuna 284 miljoonaa kruunua, noin 19 prosenttia liikevaihdostaan. MTV3:n Yleisradiolle maksama julkisen palvelun maksu oli samana vuonna 291 miljoonaa markkaa, runsaat 31 prosenttia mainosmyynnin liikevaihdosta.
5. Valtioneuvoston 26.9.1996 myöntämä toimilupa edellyttää, että Ruutunelosen on otettava ohjelma-toiminnassaan huomioon ”viestintä- ja kulttuuripoliittiset näkökohdat” ja että sen ”tulee tarjota laadukasta ja monipuolista ohjelmistoa, hyödyllisiä tietoja ja uutisia sekä myös sopivaa ajanvietettä”. Suurimman osan ohjelmistosta tulee EU:n televisiodirektiivin mukaisesti olla eurooppalaista, ja edelleen eurooppalaisen ohjelmiston osuudesta suurimman osan suomen- tai ruotsinkielistä. - Käytännössä samat vaatimukset sisältyvät myös MTV:lle 2.9.1993 myönnettyyn toimilupaan. Kotimaisuutta koskevien vaatimusten osalta muotoilu on kuitenkin väljempi kuin Ruutunelosella: MTV:n ohjelmistosta ”tulee riittävä osa olla kotimaista alkuperää”, ja osuuden tulee olla ”riittävä” ”myös parhaana katseluaikana”. Toisaalta MTV:n toimiluvassa tähdennetään erikseen, että tarjolla tulee olla ”riittävässä määrin ruotsinkielisen väestönsosan ymmärrettävissä olevia ohjelmia”.
6. De Bensin ym. (1992) tutkimus perustui yhden viikon otokseen. Suomen osalta tulosta vääristää se, että tutkijat laskivat TV3:n julkiseksi kanavaksi, vaikka sen ohjelmistosta huolehtiva Kolmostelevisio oli jo vuoden 1990 alusta MTV:n tytäryhtiö.
7. Hellmanin ja Saurin (1988) tutkimus perustui otosviikkoihin (kaksi viikkoa joka toiselta vuodelta) ja kattoi vuodet 1970-1986. Myöhemmissä tutkimuksissa (Hellman & Sauri 1994 ja 1995) tarkastelu ulotettiin vuoteen 1992.
8. Tutkimukset perustuivat otosviikkoihin (neljä viikkoa joka vuodelta) ja kattoi vuosien 1988-1995 parhaan katseluajan ohjelmiston kolmella yleisradiokanavalla.

9. Hultén (1994 ja 1996b) on vertaillut SVT1:n, SVT2:n, TV3:n, TV4:n ja Femmanin ohjelmistoa vuosina 1987, 1993 ja 1994. Tutkimus perustui neljän otosviikon analyysiin kuitakin vuodelta. Hillven (1994; ks. myös Rosengren & Hillve 1994) tutkimus oli osa kansainvälistä ohjelmiston monipuolisuutta koskevaa vertaillua, jossa tutkittiin Ruotsin osalta SVT:n kahden kanavan, TV3:n ja TV4:n yhden viikon ohjelmisto vuonna 1991. Myöhemmässä tutkimuksessa (Hillve 1995) hän on eritellyt kanavien neljän viikon ohjelmistoa vuonna 1995.
10. Bakke (1981) ja Syvertsen (1992) ovat tutkineet NRK:n ohjelmiston kehitystä 1960-luvulta alkaen yhtiön oman ohjelmatilastoinnin pohjalta, kun taas Solvang vertaili tv-kanavien vuoden 1992 ohjelmistoa otosviikkojen perusteella (joka viides viikko). Sitten myös Syvertsen (1996b) on vertaillut NRK:n, TV2:n ja TVNorge ohjelmistoa 1990-luvulla otosviikkojen perusteella.
11. Sepstrup (1994) nojaa DR:n (ja TV2:n) omiin vuotuisiin ohjelmatilastoihin. Niiden perusteella DR:n ja TV2:n iltahjelmistoa ovat vertailleet myös Bentzon ym. (1992) vuoden 1990 ja Nielsen & Svendsen (1996) vuoden 1994 osalta. Søndergaard (1993) käyttää DR:n ohjelmatilastojen rinnalla myös omaa otosaineistoaan vuosilta 1980-89.
12. Tutkimusta varten poimittiin Yleisradion ylläpitämästä mittaritutkimuksen ohjelmarekisteristä viikkojen 6, 7, 42 ja 43 koko ohjelmisto vuosilta 1988-1995. Koska rekisteri kattaa kaikki kolme valtakunnallista verkkoa vasta syksystä 1992 alkaen eikä sisällä lainkaan PTV:tä, keräsimme lisäksi Katso-lehdistä TV3:n ohjelmiston vuosilta 1988-1992 sekä PTV:n tarjonnan vuosilta 1990-1995. Aineisto luokiteltiin pääpiirteissään ohjelma-
rekisterin käyttämää ohjelmaluokitusta hyväksi käyttäen, mutta luokituksia on tarkistettu ja yhdenmukaistettu. Tässä käytetty luokitus oli lopulta seuraava: (1) uutiset, (2) ajankohtaisohjelmat, (3) asiaohjelmat, (4) harraste- ja palveluohjelmat, (5) opetusohjelmat, (6) pitkät elokuvat, (7) sarjafilmit, (8) muu tv-draama, (9) musiikki ja musiikkiviihde, (10) peli- ja visailuohjelmat, (11) talk showt ja puheviihde, (12) muut viihde-ohjelmat, (13) urheilu, (14) lastenohjelmat ja (15) muut ohjelmat. - Suomen aineisto käsittää kaikkiaan 12.731 ohjelmanimikettä, joiden kokonaiskesto on 7.098 tuntia 18 minuuttia.
13. Norjan osalta keskustelua selostaa Syvertsen (1991).

Kirjallisuus

- Achille, Yves & Miège, Bernard (1994)
The Limits of Adaptation Strategies of European Public Service Television. *Media, Culture & Society* 16(1994):1.
- Alasuutari, Pertti (1992)
"I'm Ashamed to Admit but I Have Watched Dallas": The Moral Hierarchy of TV Programmes. *Media, Culture & Society* 14(1992):4.
- Bakke, Marit (1991)
Public service kringkastning: et spørsmål om programprofiler. Paperi X pohjoismaisessa viestintätutkijoiden konferenssissa, Reykjavik 11.-14.8.1991.
- Bakke, Marit & Eie, Birgit (1992)
Sammenhengen mellom programstatistikk og opplutning om programmer. *Fjernsynet* 1991. Notat, NRK/Forskningen 15.2.1992.
- Bentzon, Karl-Henrik ym. (1992)
Ligheder og forskelle. En sammenligning af DR og TV2's programudbud, seertal og vurdering i 1990 ud fra et public-service perspektiv. *Mediekultur* 17.
- Blumler, Jay G., Brynin, Malcolm & Nossiter, T. J. (1986)
Broadcasting Finance and Programme Quality: An International Review. *European Journal of Communication* 1(1986):3.
- Brants, Kees & Siune, Karen (1992)
Public Broadcasting in a State of Flux. Teoksessa Siune, Karen & Truetschler, Wolfgang (toim.): *Dynamics of Media Politics: Broadcast and Electronic Media in Western Europe*. Lontoo: Sage.
- Bondebjerg, Ib & Bono, Francesco (1996)
Introduction: Scandinavian Television Culture and Media Research. Teoksessa Bondebjerg, Ib & Bono, Francesco (toim.): *Television in Scandinavia. History, Politics and Aesthetics*. Luton: University of Luton Press.
- Carlsson, Ulla (toim.) (1995)
Media Trends 1995 in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. A Statistical Compendium. Göteborg: Nordicom.
- Carlsson, Ulla & Anshelm, Magnus (toim.) (1991)
MedieSverige '91. Statistik och analys. Göteborg: Nordicom.
- Carlsson, Ulla & Anshelm, Magnus (toim.) (1993)
MedieSverige 1993. Statistik och analys. Göteborg: Nordicom.
- Carlsson, Ulla & Anshelm, Magnus (toim.) (1995)
MedieSverige 1995. Statistik och analys. Göteborg: Nordicom.
- De Bens, Els & Kelly, Mary & Bakke, Marit (1992)
Television Content: Dallasification of Culture? Teoksessa Siune, Karen & Truetschler, Wolfgang (toim.): *Dynamics of Media Politics. Broadcast and Electronic Media in Western Europe*. Lontoo: Sage.

- Engen, Geir (toim.) (1995)
MedieNorge 1995. Kunnskapsbase på mediefeltet. Bergen: Nordicom/Norge.
- Euromedia Research Group (toim.) (1997)
The Media in Western Europe. The Euromedia Handbook. Toinen laitos. Lontoo: Sage.
- European Audiences and Revenue (1996)
Public TV Fights Back. Screen Digest, (1996):4.
- Facts about SVT (1996)
Tukholma: Sveriges Television.
- Hagen, Ingunn (1994)
The Ambivalences of TV News Viewing: Between Ideals and Everyday Practices. European Journal of Communication 9(1994):2.
- Hellman, Heikki (1996)
The Formation of Television in Finland: A Case in Pragmatist Media Policy. Teoksessa Bondebjerg, Ib & Bono, Francesco (toim.): Television in Scandinavia. History, Politics and Aesthetics. Luton: University of Luton Press.
- Hellman, Heikki & Sauri Tuomo (1988)
Suomalainen prime-time. Tutkimus television uudesta kilpailutilanteesta sekä Yleisradion ja MTV:n parhaan katseluajan ohjelmarakenteesta vuosina 1970-1986. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 10. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hellman, Heikki & Sauri, Tuomo (1994)
Public Service Television and the Tendency towards Convergence: Trends in Prime-Time Programme Structure in Finland, 1970-1992. Media, Culture & Society 16(1994):1.
- Hellman, Heikki & Sauri, Tuomo (1995)
Diversity in the Prime-Time Programme Supply 1980-1992. Teoksessa Kasari, Heikki (toim.): Audience Research Review 1995. Helsinki: Yleisradio.
- Hellman, Heikki & Sauri, Tuomo (1996a)
Kanavaudistus ja ohjelmatarjonnan rakenne. Teoksessa Jääsaari, Johanna (toim.): Radio- ja TV-tutkimuksen vuosikirja 1996. Helsinki: Yleisradio.
- Hellman, Heikki & Sauri, Tuomo (1996b)
Konvergens och mångfald i de finska TV-kanalerna. TV-reformens påverkan på prime time-programutbudet 1988-1995. Teoksessa Hultén, Olof, Søndergaard, Henrik & Carlsson, Ulla (toim.): Nordisk forskning om public service. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Göteborg: Nordicom.
- Hillve, Peter (1994)
Efter forskning kommer mätning - eller tvärtom? Nordicom-Information, (1994):4.
- Hillve, Peter (1995)
Utbudet i TV4 under tre månader 1995. Rapport för Granskningsnämnden för Radio och TV. Lunds universitet, Avdelningen för Medie- och Kommunikationsvetenskap.
- Hoffmann-Riem, Wolfgang (1992)
Defending Vulnerable Values: Regulatory Measures and Enforcement Dilemmas. Teoksessa Blumier, Jay G. (toim.): Television and the Public Interest. Vulnerable Values in West European Broadcasting. Lontoo: Sage.
- Hultén, Olof (1994)
Mångfald eller likriktning? Studier av TV:s utbud. Nordicom-Information, (1994):4.
- Hultén, Olof (1995)
Diversity or Conformity? Television Programming in Competitive Situations. Nordicom Review, (1995):1.
- Hultén, Olof (1996a)
Public service och den mediepolitiska utvecklingen i Norden. Teoksessa Hultén, Olof, Søndergaard, Henrik & Carlsson, Ulla (toim.): Nordisk forskning om public service. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Göteborg: Nordicom.
- Hultén, Olof (1996b)
Det svenska TV-utbudet 1987-1994. Sändningstid och programkategorier. Teoksessa Hultén, Olof, Søndergaard, Henrik & Carlsson, Ulla (toim.): Nordisk forskning om public service. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Göteborg: Nordicom.
- Humphreys, Peter J. (1996)
Mass Media and Media Policy in Western Europe. Manchester & New York: Manchester University Press.
- Ishikawa, Sakae ym. (1994)
Diversity in Television Programming: Comparative Analysis of Five Countries. Studies of Broadcasting 30.
- Kohvakka, Rauli (1994)
Suomessa liikkuvat elävät kuvat 1994. Kulttuuri ja viestintä 1994:2. Helsinki: Tilastokeskus.
- Kohvakka, Rauli & Sauri, Tuomo (toim.) (1995)
Joukkoviestintätilasto 1995. Kulttuuri ja viestintä 1995:2. Helsinki: Tilastokeskus.
- Lange, André (1995)
Statistical Yearbook 1994-1995. Cinema, Television, Video and New Media in Europe. Strasbourg: Council of Europe & European Audiovisual Observatory.
- Lange, André (1996)
Statistical Yearbook 1996. Cinema, Television, Video and New Media in Europe. Strasbourg: Council of Europe & European Audiovisual Observatory.
- McQuail, Denis (1986)
Commercialization. Teoksessa McQuail, Denis & Siune, Karen (toim.): New Media Politics. Comparative Perspectives in Western Europe. Lontoo: Sage.
- Meier, Werner A. & Trappel, Josef (1992)
Small States in the Shadow of Giants. Teoksessa Siune, Karen & Truetzschler, Wolfgang (toim.): Dynamics of Media Politics. Broadcast and Electronic Media in Western Europe. Lontoo: Sage.

- Nielsen, Alexander P. & Nordahl Svendsen, Erik (1996)
Public service som seernes valgmulighed. Teoksessa Hultén, Olof, Søndergaard, Henrik & Carlsson, Ulla (toim.): Nordisk forskning om public service. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Göteborg: Nordicom.
- Noam, Eli M. (1991)
Television in Europe. Oxford: Oxford University Press.
- Noam, Eli M. & Kramer, Richard A. (1993)
Telecommunication Strategies in the Developed World: A Hundred Flowers Blooming or Old Wine in New Bottles. Teoksessa Steinfeld, Charles W., Bauer, Johannes M. & Caby, Lawrence (toim.): Telecommunications in Transition: Policies, Services and Technologies in the European Community. Lontoo: Sage.
- Normo, Elina (1996)
Kaapelitelevisiotoiminta Suomessa vuonna 1995. Julkaisuja 29/96. Helsinki: Liikenneministeriö.
- Petersen, Vibeke (1992)
Commercial Television in Scandinavia. Teoksessa Silj, Alessandro (toim.): The New Television in Europe. Lontoo: John Libbey.
- Robillard, Serge (1995)
Television in Europe: Regulatory Bodies. Status, Functions and Powers in 35 European Countries. EIM Media Monograph No. 19. Lontoo: John Libbey.
- Rosengren, Karl Erik & Hillve, Peter (1994)
Swedish Public Service Television: Quality for Sale? Studies in Broadcasting 30.
- Salokangas, Raimo (1996)
Aikansa oloinen. Yleisradion historia, 2. osa. 1949-1996. Helsinki: Yleisradio.
- Sauri, Tuomo (1996)
Joukkoviestinnän talous ja rakenne 1986-1995/96. Kulttuuri ja viestintä 1996:2. Helsinki: Tilastokeskus.
- Sepstrup, Preben (1994)
Tv i kulturhistorisk perspektiv 1954-1994. Århus: Klim.
- Solvang, Inger Lise (1993)
NRK Fjernsynet i konkurranse. Paperi XI pohjoismaisessa viestintätutkijoiden konferenssissa, Trondheim 8.-11.8.1993.
- Soramäki, Martti (1994)
Yleisradio ja kilpailu 1990-luvun alun tv-toiminnassa. Tiedotustutkimus 17(1994):3.
- Syvetsen, Trine (1991)
Public Television in Crisis: Critiques Compared in Norway and Britain. European Journal of Communication 6(1991):1.
- Syvetsen, Trine (1992)
Serving the Public: Public Television in Norway in a New Media Age. Media, Culture & Society 14(1992):2.
- Syvetsen, Trine (1996a)
TV2 i Norge 1992-1995. Strategi og programpolitikk i en moderne hybridkanal. Teoksessa Hultén, Olof, Søndergaard, Henrik & Carlsson, Ulla (toim.): Nordisk forskning om public service. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Göteborg: Nordicom.
- Syvetsen, Trine (1996b)
Den store TV-krigen. Norsk allmennfjernsyn 1988-96. Bergen: Fagbokforlaget.
- Søndergaard, Henrik (1994)
DR i tv-konkurrencens tidsalder. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Television Programming in Europe 3 (1988)
1987/88 Summary Report. Lontoo: Horizons Media International.
- Yleisradion toimintakertomus 1995 (1996)
Helsinki: Yleisradio.